

כנס אלי הורוביץ לכלכה וחברה ה-30

סיכום מושב: היחסים בין שלטון מרכזי למקומי

יום שלישי, ה-30 במאי 2023

משתתפים:

יו"ר המושב: יעל גרמן

נשיא המכון הישראלי לדמוקרטיה: יוחנן פלסנר

ראש פרויקט שלטון מקומי במכון הישראלי לדמוקרטיה: ד"ר אריאל פינקלשטיין

מנכ"ל משרד ראש הממשלה: יוסי שלי

מנכ"לית מרכז בלומברג-סגול: אדית בר

מנכ"ל משרד הפנים לשעבר: מרדכי כהן

ראש המכון לשלטון מקומי באוניברסיטת תל אביב ושר הפנים לשעבר: אופיר פינס

מחלקת נדל"ן ושלטון מקומי באגף התקציבים במשרד האוצר: מתן יגל

ראש עיריית חולון: מוטי ששון

ראש עיריית הוד השרון: אמיר כוכבי

ראש עיריית עכו: שמעון לנקרי

ראשת מועצת ירוחם: טל אוחנה

ראש מועצת אפרת: עודד רביבי

ראש מועצת כסייפה: עבד אלעזיז נסאסרה

ראשת מועצה אזורית עמק חפר: ד"ר גלית שאול

ראשת מועצה אזורית גזר: רותם ידלין

דברי פתיחה של יו"ר המושב, יעל גרמן: אין ויכוח עם השלטון המרכזי ועם הציבור שהרשויות המקומיות הן פנינה במערכות השלטון במדינה; הן הכי יעילות והכי טובות. מספר מחקרים מראים זאת, כמו מחקר של המרכז להעצמת האזרח שבדק יישום החלטות ונתן ציון נכשל לממשלה לעומת ציון מצוין לרשויות המקומיות. בנוסף, מחקר של תנועה ישראלית מתחילת השנה מצא ש-76% מהאזרחים תומכים במתן סמכויות נוספות לרשויות המקומיות ו-70% רואים ברשויות המקומיות כגורם הקשוב ביותר לצרכיהם ופועל למענם. אין ויכוח שיש אמון אזרחי מלא ברשויות המקומיות ויש דרישה וצורך בהרחבת סמכויותיהן.

הבעיה היא שעד היום, למרות הכל, השלטון המרכזי לא סומך על הרשויות המקומיות. יש רבים שטוענים שההערכה הרבה לרשויות המקומיות הגיעה והתגלתה בזמן הקורונה; זאת טעות לחשוב כך. כבר בשנת 2006 בזמן מלחמת לבנון השנייה, הרשויות המקומיות הן אלו שסייעו למאות אלפי תושבים שנאצלו להישאר במקלטים שבועות ארוכים וקיימו שיתופי פעולה ביניהן ליצירת פתרונות עבור האזרחים. אפילו במבצע האחרון, "מגן וחץ", בו פינו את תושבי עוטף עזה – היה זה השלטון המרכזי שלמד מהרשויות המקומיות כיצד לבצע פינוי מהיר ויעיל של התושבים.

בזמנים כאלה בהם אנו עוסקים בדמוקרטיה, חשוב לזכור שהרשויות המקומיות הן המאור והמגדלור של הדמוקרטיה במדינת ישראל.

דברי פתיחה של נשיא המכון הישראלי לדמוקרטיה, יוחנן פלסנר: המושב חשוב בצורה בלתי רגילה, לאור שני הקשרים: הראשון, הבחירות המקומיות המתקרבות; השני, והחשוב, הוא התוכנית/המהפכה המשפטית. יש דיון חוקתי משמעותי, ואת הקשר שלו לשלטון המקומי ניתן לראות בפרסום של ד"ר אריאל פינקלשטיין ויובל יעקוב ברטוב, המוכיח כי קיים ריכוז סמכויות קיצוני במדינת ישראל בשלטון המרכזי, ולרשויות המקומיות אין מעמד חוקתי. אם יש יעד של הסדרה חוקתית בהסכמה רחבה, היא צריכה לכלול גם את השלטון המקומי.

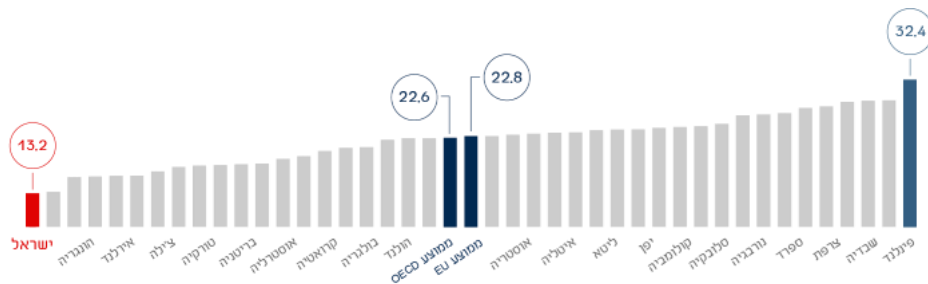
כשהממשלה באה עם תוכנית שההיגיון שלה הוא ריכוז כל הכוח בידיים של הרשות המבצעת, אחד הפתרונות בעולם הוא ביזור הכוח לא רק בין שלושת רשויות השלטון אלא גם למטה השלטון המקומי; בארצות הברית למדינות ובמקומות אחרים לפרובינציות. בישראל ניתן לראות שבסמכויות מאוד בסיסיות כמו אישור תקציב שנתי, החלטה על נטילת הלוואות, ניהול נכסי מקרקעין, החלטה על שכר בכירים – נדרש אישור של השלטון המרכזי, בניגוד למקובל במקומות אחרים בעולם.

בחברה מגוונת כמו בישראל ובשאלות של דת ומדינה ואורח חיים, ניתן להבין שהורדת סמכויות לרשויות המקומיות לצורך פתרון של חלק מהבעיות, יאפשרו למדינת ישראל להמשיך להתקיים כחברה מגוונת שיש בה כל מיני פתרונות שחלקם מתקיימים ומתחוללים בשלטון המקומי. בביזור סמכויות לשלטון המקומי צריך לעמוד העיקרון שכעומק הדמוקרטיה המקומית כך גם עומק הסמכויות. ראשי רשויות לרוב אוהבים סמכויות ופחות את דמוקרטיה מקומית, חלקן לפחות במובן של שומרי סף, אך בשביל באמת לבצע הורדה משמעותית של סמכויות לרשויות המקומיות, צריך לחזק את הדמוקרטיה המקומית, ליצור מדדים לבחינת הרשויות המקומיות ולעגן את הסמכויות ברמה החוקתית.

ד"ר אריאל פינקלשטיין, ראש פרויקט שלטון מקומי במכון הישראלי לדמוקרטיה: אני רוצה להתחיל דווקא מהסוף. בסיכום המחקר שערכנו מוצג מדד שפיתחו באיחוד האירופי בעשור הקודם הבוחן את האוטונומיה של הרשויות המקומיות במדינות שונות על בסיס 11 אינדיקטורים שונים. מתוך 41 המדינות החברות באיחוד האירופי ו/או ב-OECD, ישראל נמצאת במקום האחרון; מתחת למקסיקו והונגריה.

מדד האוטונומיה המקומית (LAI)

ציון מסכם – מדינות החברות באיחוד האירופי 1 / או ב-OECD, 2020

השיח הממשלתי בישראל סביב השאלה של ריכוזיות וביזור לשלטון המקומי הוא שיח הממוקד בעיקר בשאלת היעילות של הרשויות המקומיות. הרבה יטענו שהרשויות יודעות לעבוד יותר טוב מהמדינה; הן יותר יעילות; כפי שבא לידי ביטוי במהלך משבר הקורונה. השיח על ריכוזיות וביזור בעולם הדמוקרטי המפותח לא נשאר בשאלת היעילות, אלא עוסק גם בהיבטים נוספים, של אוטונומיה מקומית.

בספרות המחקר ישנן שתי גישות קוטביות ביחס למעמד השלטון המקומי: לפי תפיסה אחת, הרשויות המקומיות הן זרוע ביצועית של המדינה/השלטון המרכזי. לפי התפיסה הנגדית, הרשויות המקומיות מהוות ממשל עצמי מקומי, כך שהן מבטאות את זכות ההתאגדות הקהילתית של התושבים המקומיים. התפיסה הראשונה רואה את הרשויות כקרובות יותר למעין חברה ממשלתית מקומית, בעוד שהשנייה מדגישה את ההיבט הדמוקרטי באופי של הרשויות. באף מדינה אין יישום של אחת התפיסות באופן מוחלט, אלא יש שילוב של שתי התפיסות בתמהיל שונה. במחקר ניתן לראות שבדמוקרטיה מפותחת מעמד השלטון המקומי קרוב מאוד לתפיסת ממשל עצמי מקומי, בעוד בישראל מעמד השלטון המקומי קרוב יותר לתפיסה של הרשויות המקומיות כזרוע של המדינה.

במבוא לאמנה האירופית לשלטון עצמי מקומי, מסמך שנחתם ב-1985 וכל מדינות אירופה חתומות עליו, נכתב כי "הגנה על הממשל העצמי המקומי וחיזוקו במדינות אירופה השונות יהוו תרומה חשובה להקמת אירופה המבוססת על עקרונות הדמוקרטיה וביזור הכוח". המסמך מבוסס על התפיסה שהרשויות המקומיות הן ממשל עצמי מקומי הזכאי לאוטונומיה. אך תפיסת הביזור שלו מושתתת גם על תפיסה של ריסון הכוח. בישראל רגילים לעסוק בשאלת ריסון הכוח במישור של המדינה ברמה האופקית: בין הרשות המחוקקת, השופטת, המבצעת. באירופה ניתן לראות שביזור וריסון של כוח מתבטא גם כלפי מטה במישור האנכי; גם מכך נגזרת החשיבות של חיזוק הרשויות המקומיות.

מרבית השיח הממשלתי והציבורי בנושא הביזור לרשויות ממוקד בשאלת חלוקת הסמכויות ואספקת השירותים הציבוריים בין שני רבדי השלטון. מטרתו של המחקר המוצג היא לבחון את מסגרת היחסים שבין השלטון המרכזי והשלטון המקומי מתוך זווית עקרונית ותשתיתית יותר בכמה היבטים:

1. מעמדו החוקתי של השלטון המקומי: בישראל, בחוקי היסוד אין התייחסות לשלטון המקומי, כך שאין התייחסות עקרונית למעמדו של השלטון מקומי. גם בחקיקה אין התייחסות לזכותו של השלטון המקומי לאוטונומיה מקומית. לעומת זאת, בכל מדינות האיחוד האירופי יש התייחסות בחוקה לשלטון המקומי, בחלקן יש פרקים שלמים ובאחרות מדובר בסעיפים, ומעבר לכך בכלן גם מעוגן עיקרון האוטונומיה המקומית בחוקה (מלבד מלטה שעיגנה זאת רק בחוק). המעמד החוקתי מאפשרת לבתי המשפט במדינות אלו להעניק סעד לרשויות מקומיות שהאוטונומיה שלהן נפגעה על ידי השלטון המרכזי. מנגד, חוקרי משפט בישראל שמנתחים את הפסיקה בתחום הרשות המקומיות מראים שבת המשפט נוטה להעדיף את השלטון המרכזי. הפסיקה מבטאת תפיסה מאד ריכוזית מאחר שאין לה בסיס חוקי של תפיסה אוטונומית להתבסס עליו.

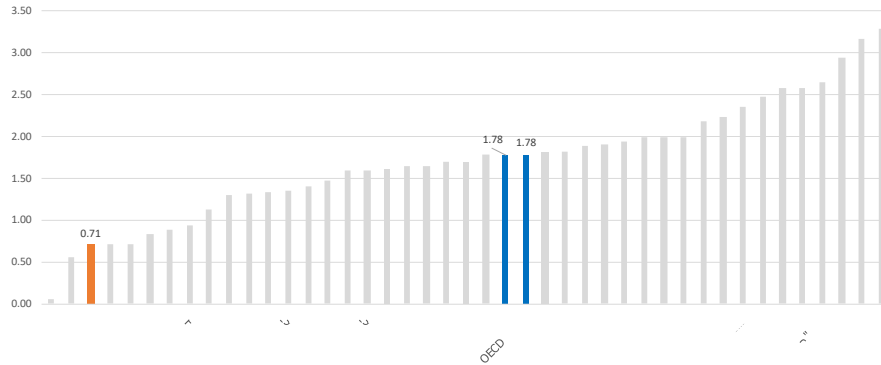
2. היוועצות בשלטון המקומי: האמנה האירופית לשלטון עצמי מקומי מבטאת תפיסה בה בעת קבלת החלטה חשובות שרלוונטיות לשלטון המקומי בכללו, המדינה צריכה להתייעץ עם הרשויות המקומיות; במרבית מדינות האיחוד האירופי וה-OECD קיימים מנגנונים מסודרים להיוועצות, ויש גם מדינות שבהן יש הכרה רשמית בגופים הייצוגיים של השלטון המקומי. בישראל, מרכז השלטון המקומי ומרכז השלטון האזורי הם עמותות: אין להם מעמד רשמי מטעם המדינה, וגם אין מנגנונים פורמליים להיוועצות איתם. לדוגמה, בעת התקנת תקנות הנוגעות לשלטון המקומי אין חובה מוסדרת להתייעץ עם הרשויות. במקרה כזה, בדרך כלל החקיקה מחייבת את השר הרלוונטי להתייעץ עם שר הפנים מאחר שהתפיסה היא ששר הפנים הוא המייצג של השלטון המקומי. למעשה, שר הפנים הוא נציג של הממשלה, לא של השלטון המקומי.

3. מבנה הרגולציה על השלטון המקומי: שאלת המבנה של הרגולציה היא העומדת במוקד המחקר, בשל חשיבותה הרבה, וגם בנושא זה ישראל חריגה מאוד. ראשית, מקורה של רוב הרגולציה על רשויות מקומיות בישראל הוא בחוזרי מנכ"ל, בעוד שבעולם מקובל שרגולציה על הרשויות נעשית בחקיקה לאור תפיסת הדמוקרטיה המקומית וכדי למנוע עודף רגולציה. רגולציה נוספת היא מכוח תקצוב, כאשר בישראל כמעט כל התקצוב הממשלתי לרשויות המקומיות הוא ייעודי, "צבוע". העברת תקציב ממשלתי באופן ייעודי על בסיס קריטריונים בעצם מייצרת רגולציה, גם אם לא רשמית. בדמוקרטיה המפותחות רוב התקצוב הממשלתי לרשויות המקומיות הוא לא צבוע, מה שמייצר עצמאות לרשות המקומית.

בפועל, היקף הרגולציה בישראל על השלטון המקומי הוא רחב. ניתן לתת לכך ביטוי על בסיס אחד האינדיקטורים במדד האוטונומיה המקומית הבוחן את המידה שבה השלטון המקומי יכול לקבל החלטות סופיות לגבי משימותיו. העובדה שישראל ממוקמת בתחתית מדד זה מלמדת על היקף התלות של השלטון המקומי בשלטון המרכזי, שהיא למעשה ביטוי של רגולציה ופיקוח נוקשים.

המידה שבה השלטון המקומי יכול לקבל החלטות סופיות לגבי משימות

מדד האוטונומיה המקומית

המכון הישראלי לדמוקרטיה
ת"ד 4702, ירושלים 91046
טל': 02-5300888 / פקס: 02-5300837

עומק המעורבות של השלטון המרכזי בפעילות השלטון המקומי בא לידי ביטוי לא רק בהיקף הרגולציה אלא גם באופייה: בעולם מקובל שהשלטון המרכזי מבצע רגולציה ופיקוח במטרה לבדוק שהרשויות המקומיות עומדות בחוק ומבצעות את תפקידם הסטטוטורי. בישראל, הרגולציה על הרשויות בוחנת את תוכן ההחלטות ולא רק את מידת חוקיותן. בהתאם לכך, מבנה הפיקוח על הרשויות הוא שכמעט כל החלטה חשובה מצריכה קבלת אישור מקדים מהממשלה: העברת תקציב, נטילת הלוואה, חקיקת חוק עזר, ועוד. לעומת זאת, בדמוקרטיה המפותחות מקובלת גישה שפיקוח על הרשויות המקומיות מתבצע בדיעבד, כך שהרשויות לא נדרשת לבקש אישורים מקדימים מהשלטון המרכזי לפעולות אלו.

ההמלצות המרכזיות העולות מהמחקר הן: עיגון חוקתי של עיקרון האוטונומיה המקומית; הסדרת מנגנוני היועצות של הממשלה והכנסת עם השלטון המקומי: שינוי התכלית של הרגולציה ומיקודה בבחינת חוקיות הפעולות של הרשויות; צמצום רגולציה שוטפת על כלל הרשויות ומעבר לפיקוח בדיעבד; העדפת התערבות נקודתית ברשויות עם ליקויים על פני מעורבות שוטפת. באופן כללי, מוצע לעבור למודל דיפרנציאלי תוך הבחנה בין רשויות מקומיות לפי קריטריונים ברורים שאינם ממוקדים רק בהתנהלות הפיננסית של הרשויות.

יוסי שלי, מנכ"ל משרד ראש הממשלה: לפי המחקר שהוצג, אנשים אמורים להעדיף לחיות בהונגריה, קולומביה, בולגריה, צ'ילה, טורקיה או פינלנד. ישראל שנמצאת בתחתית הטבלאות במחקר, היא מעצמת על השמינית בעולם; אחת מתשע מדינות ששולחת לוויינים לחלל. לעניין של הקשר בין השלטון המרכזי לשלטון המקומי, מעל 220 רשויות מקומיות אין להן איתנות פיננסית, כלומר הן בקושי שורדות כלכלית. לגבי נושא הניהול, יש ראשי ערים מצוינים שידעם כיצד לנהל את העסק שלהם, ולכן השיטה לתת דין אחד לכל הרשויות המקומיות היא לא נכונה. בממשק הזה שבין שלטון מרכזי ושלטון מקומי, למדינת ישראל יש את האחריות לדאוג לכלל מה שמסביב. מה יש לרשות מקומית בסך הכל? את

הארנונה, שאם יש לה אזורי תעשייה אז יש לה כסף לעבוד. נושא חשוב נוסף הוא ההתייעלות המקומית. אם נצא מנקודת הנחה שכולן יעילות ועובדות באופן אופטימלי, גם אז רשות מקומית לא יכולה לחיות מארנונה בלבד; בשביל לנהל רשות מקומית צריך שיהיה מספיק כסף.

לגבי חוק קרן הארנונה. מה שקרה לאורך השנים הוא שרוב העוצמה הכלכלית מתרכזת באותן רשויות מקומיות במרכז, אשר מקבלות את כספי הארנונה העסקית, לעומת הרשויות המקומיות בערי "השינה" שמקבלות את הארנונה למגורים ההפסדית; אין לזה הצדקה. לדוגמה, מדינת ישראל היא זאת שמבצעת וממנת את פיתוח הרכבת הקלה והמטרו בגוש דן ובירושלים. הרשות המקומית לא עושה את זה כי היא לא יכולה, היא רק סובלת ממשך הניהול והטיפול בפרויקטים. זאת אומרת, הקשר בין השלטון המרכזי והשלטון המקומי הוא קשר גורדי מחייב.

אנשים בוחרים את מקום מגוריהם לפי רמת החינוך ברשות המקומית, ואחרי זה מחליטים האם העמידה בפקקים לעבודה בהרי המרכז משתלמת להם. השלטון המרכזי צריך לדאוג לדבר אחד בעידן הזה - שהטווחים מתקצרים ויש גם עבודה מהבית - לדאוג שתהיה תחבורה טובה ונגישות באמצעות רכבות מהירות ומטרו. אפשר להגיד שהשלטון המרכזי התפקח מהתפיסה שבה כל רשות מקומית רוצה שיהיה לאזור תעסוקה על מנת להגדיל את הכנסותיה.

בשאלת מעמדם של ראשי הערים, ראשי הערים הם החיילים של השלטון המרכזי. אם נלך לדוגמה צבאית: בצבא יחידת העבודה זה הפלוגה, כך שהמג"ד הוא הגורם הבכיר ביותר שבא במגע עם החיילים, והחטיבה והפיקוד נמצאים למעלה ופחות מצויים בממשק עם החיילים. ראש העיר הוא המג"ד, הוא יודע מה החייל/האזרח צריך ורוצה והוא מכיר את המרקם האנושי של השלטון המקומי שלו.

ד"ר גלית שאול, ראשת מועצה אזורית עמק חפר: במועצה שלנו עובר נחל אלכסנדר שנמצא במצב מאוד חמור. במשך שנים נעשו ניסיונות לפנות לשלטון המרכזי לשקם את הנחל. המועצה הקימה לפני מספר חודשים פרויקט שמטרתו לטפל בבעיה. הפרויקט נולד מתוך הבנה שאם המועצה תחכה לשלטון המרכזי, המים בנחל אלכסנדר ימשיכו להיות שחורים. מבחינת התושבות והתושבים – הרשות המקומית אחראית על הכול במרחב. תושב אחד שואל "מה יהיה בבית ספר?" "למה אנחנו לא מקבלים הסעות?" "תושב שני "מה קורה עם הפסקות החשמל כל יומיים?" "תושב שלישי "מה עם הזבובים?" ותושב רביעי "למה לא סידרת לנו מזג אוויר יותר נורמלי?". הדבר הזה מחייב רשויות מקומיות חזקות. ממשלות באות והולכות, והיחידים שמצליחים לשמור על שגרת החיים בדברים הכי רלוונטיים לתושבים אלה הרשויות המקומיות.

מה אפשר לעשות? צריך לחזק את הרשויות המקומיות בשלושה דברים: הראשון, לשחרר את הרשויות המקומיות מהתלות הלא נורמלית בגובה השכר לעובדים בשלטון המקומי. השכר בשלטון המקומי הוא הכי נמוך בכל המגזר הציבורי. זה גורם לחוסר יכולת לספק את השירותים. מאחר שאין לרשות המקומית יכולת להעלות אפילו אגורה במשכורת של העובדים, היא עושה מיקור חוץ ולוקחת חברה שנותנת רבע מהתפוקה ועולה פי חמש; השני, לעבוד לפי דיפרנציאלית. במועצה האזורית גזר יש 41 יישובים, 43 אלף תושבים על 130 אלף דונם – אי אפשר להתייחס לגזר כמו למקום שיש לו 6,000 או

10,000 תושבים. לא להתייחס רק למדד הסוציו-אקונומי כי אין קשר בין העושר של התושבים לבין המצב של הרשות המקומית. לרשות מקומית יש אתגרים שנובעים מהאפיון שלה; השלישי, שינוי מבנה הארנונה. כיום, אין לרשות מקומית שליטה על גובה הארנונה. אם התושבים רוצים שירות ברמה גבוהה, הרשות המקומית לא יכולה לספק להם אותו. לא בגלל שהם לא יכולים לשלם עליו, אלא בגלל שאסור לה לגבות מהם כסף.

מוטי ששון, ראש עיריית חולון: השלטון מרכזי הוא לא האדון שלנו, הוא מתנהג כאילו השלטון המקומי הוא העבד שלו. הוא חושב שהשלטון המקומי יעשה מה שאומרים לו. לעומת התחלופה בשלטון המרכזי, הרשויות המקומיות זה הדבר הכי יציב בישראל. אם משווים את ישראל לאירופה, ישראל זאת מדינה של חלטוריסטים - מנהלים אותה אנשים שאין להם רקע ניהולי בכלל. במקום לתת לרשויות המקומיות לעבוד השלטון המרכזי מפריע בכל דרך. אנו מבקשים מהשלטון - שבו שם, ותנו לרשויות המקומיות ולראשי הערים לעבוד.

הדור הזה של הפוליטיקאים צריך ללכת הביתה וצריך להביא דור חדש שיקבל יותר ערכים – כאלה שיראו בתפקיד שלהם שליחות ולא תפקיד חלטוריסטי. לצערי, אין ראש ממשלה שיכול להיות ראש עיר אבל יש ראשי ערים שיכולים להיות ראש ממשלה - כי הם אנשים הכי נגישים, הכי זמינים והכי אנושיים שאוהבים לבוא ולעזור לתושבים שלהם. ראשי הערים לא יכולים להתנהל כמו השרים וכמו חברי הכנסת שיכולים לדבר ולא לעשות - התושב רוצה פתרון מידי. לכן, אני לא רואה משרד ממשלתי אחד שיהיה מוכן לוותר על הסמכויות שלו.

אמיר כוכבי, ראש עיריית הוד השרון: הדבר החשוב ביותר שכלל ראשי הרשויות המקומיות צריכים לעסוק בו כיום הוא ההתנגדות לממשלה שמנסה לפרק את השלטון המקומי כחלק מחיזוק המאמצים שלה להגברת השליטה ולפירוק כל מוסדות הביקורת במדינת ישראל. אנו עדים למאמצים אלו של הממשלה מול הרשויות המקומיות - בכל הזדמנות הממשלה מנסה להצר את עצמאות השלטון המקומי, לקחת סמכויות מהרשויות המקומיות. ניתן לראות במחקר של ד"ר פינקלשטיין וברטוב שמלכתחילה המצב במדינת ישראל הוא המצב הכי גרוע; המצב צריך להשתפר כדי להשוות את המצב בישראל למצב של הונגריה.

כראש עירייה ארבע שנים בלבד, כל דבר שנעשה בעיר הוא בכוחות של השותפות והשותפים בהנהלת העירייה. משרדי הממשלה באופן שיטתי, כאשר הם מגיעים, זה רק כדי להפריע, לנגוס בסמכויות ולעצר צעדים. גם פרויקטים משותפים עם הממשלה, כשהם נעשים כאילו בשיתוף פעולה, נעשים תוך רמיסה של כל סמכות ואחריות של הרשות המקומית למרות שהם עוברים דרכה ולמרות שהתושבות והתושבים של הרשות הם אלו שמכספי הציבור מממנים את הפרויקטים האלו הדברים הללו.

השיח בישראל הוא שיח שמתמשך כבר שנים על מערכת היחסים בין השלטון המקומי לשלטון המרכזי ויש בכנס הרבה מאוד גברים ונשים שמתעסקים בשאלה הזאת כבר עשרים שנה. יש מי שהובילו מהלכים של ביזוריות, וכל מיני אמירות ומחשבות שצריכה לתת יותר סמכויות לשלטון המקומי, אך בפועל ממשלות ישראל, כל מה שהן עושות זה לנגוס בשלטון המקומי ולפרק את היכולת שלו לספק שירותים;

כל זה עוד אחרי משבר הקורונה שבלי הרשויות המקומיות שום דבר לא היה קורה בו. הדבר הכי חשוב זה להיאבק על העצמאות, על הסמכויות ועל היכולות של השלטון המקומי במדינת ישראל.

מה שצריך לעשות זה לקחת את הפקידות במשרד הפנים ובמשרד התחבורה ולשלוח אותה לפינלנד, להולנד, לאלבניה ולשוויץ. לאלבניה כדי שילמדו מה מדינה מצליחה לעשות כשהיא מבזרת סמכויות לרשויות המקומיות, להולנד כדי שיראו מה קורה כשמדינה עשירה עושה את זה ולשוויץ כדי שיראו איך נראית תרבות של שיתוף ציבור ושיתוף פעולה בין הזרועות השונות. מה שקורה במדינת ישראל הוא שלא ניסו לפתח את המנגנונים - שרים באים ושרים הולכים. זה מערער את האמון כי נוצר איזשהו אתוס שראשי הרשויות המקומיות רק מפריעים לפקידות והיא תנהל את המדינה. מה שצריך לעשות זה להראות איך הביזוריות עוזרת למשרדי הממשלה ומורידה מהם סמכויות. הפוליטיקאים זה סיפור אחר, הם מפחדים לאבד כוח - אבל עם זה ראשי הרשויות המקומיות ידעו להתמודד. אנחנו צריכים שהפקידות תדע לשתף פעולה עם השותפים והשותפות בשלטון המקומי.

שמעון לנקרי, ראש עיריית עכו: בתפיסת העולם של השלטון המרכזי בכלל, לא שלטון ספציפי כזה או אחר, כל האחריות היא על ראש הרשות המקומית אך הוא פועל כמעט ללא סמכויות. בעשרים שנים האחרונות הערים במדינת ישראל נראות יותר טוב, המדינה משקיעה, השלטון המקומי משקיע וראשי הרשויות עושים עבודה מדהימה.

כדי לשנות את המצב הבעייתי הזה צריך לחבר את הפקידות לשטח. לפקיד באוצר אין מושג מה זה לנהל עיר – אז איך הוא יכול לקבל החלטות?! איך פקיד במשרד התחבורה שלא יודע מה משפיע על כביש שעובר בעיר ידע אם לממן את הכביש הזה? לגבי פקודת העיריות, לא ייתכן דבר כזה שזאת תהיה פקודה מנדטורית. זה טירוף מערכות מוחלט. ראשי הרשויות המקומיות צריכים לקום על הרגליים האחוריות ולהגיד עד כאן. הגיע הזמן אחרי 90 שנה לשנות את החוק הזה.

טל אוחנה, ראש מועצת ירוחם: הושקעו הרבה מאוד מאמצים בפיתוח הכלכלי של ירוחם. אחרי עשרות שנים שהייתה תעשייה נהדרת ומפעלים שהיו בית לעובדים מכל הנגב המזרחי, הם נסגרו בזה אחר זה בעשור האחרון וביום אחד ירוחם הייתה צריכה לברוא את הכלכלה החדשה של העיר ברוח שאמרה שמגיע לתושבים יותר, הם ראויים ויכולים. הממשלה הייתה שותפה מאוד גדולה כמו בשותפות עם משרד התחבורה בנושא רחפנים, אך גם הצורך במאבק בשלושה שרים כדי שסעיף במכרז של משרד המדע שמגדיר מרכז כעד מ-100 קילומטרים מתל אביב, יימחק וירוחם תהיה שווה בת שוות ולא בחסד אלא בזכות. זאת דרך ארוכה, אבל אין לירוחם פריבילגיה להרים ידיים - צריך לדאוג שלמשפחות מעמד הביניים שגרות בעיר, גם לאלו שמהגרות אליה וגם לאלו שגרות בה עכשיו, תהיה היכולת לבחור בתעסוקה איכותית. אין לראשי הרשויות המקומיות את הפריבילגיה להרים ידיים ולהתמודד עם הסוגיות המבניות. כל יום ראש עיר עסוק, טרוד ולחוץ ואין לנו רגע דל - אבל יש אחריות משותפת של כולם להשפיע גם על הסוגיות האלה ובטווח הקצר.

עודד רביבי, ראש מועצת אפרת: אפרת גדלה תוך שלוש שנים ב-1,100 יחידות דיור, גידול של 60%, בלי הסכמי גג ובלי ליווי ממשלתי כי זאת לא כמות יחידות דיור שבגינה הממשלה עוזרת לרשויות מקומיות להתמודד. בממשלה לא מודדים אחוז גידול אלא מספר יחידות דיור. הרשות המקומית הצליחה להעמיד את כל התשתיות הנדרשות, בשיתוף פעולה עם משרדי הממשלה, כי עבדנו נכון - הונהגו תוכניות עבודה מקושרות תקציב שעוד לא היו באף רשות מקומית אחרת ונעשתה עבודה יד ביד עם משרדי הממשלה; הכל כדי להביא למצב שהתשתיות מושלמות עוד לפני שהתושבים מגיעים. כשעובדים נכון - אפשר להתקדם.

באחד ממועדי הבחירות בשנים האחרונות, הגיע ראש הממשלה נתניהו לאפרת. נעשה לו סיור רחוב בשכונות החדשות ובכל מקום הוצג לו המרכז המסחרי שאמור להגדיל את ההכנסות העצמיות של הרשות המקומית. נתניהו שאל: "יש מספיק לקוחות בשביל כל המרכזים המסחריים האלה? נתניהו היה הנציג הראשון מהשלטון המרכזי ששאל את השאלה הזאת. גם היום, אחרי הגידול של ה-60%, אפרת מהווה רבע משכונת גילה בירושלים. אין סיכוי שאפרת תצליח להעמיד מרכזי מסחרי שיכול לייצר הכנסות עצמיות. אז אם הממשלה לוקחת את האחריות ומסתכלת על המפה ארצית בראייה כוללת, אז גם בהכנסות צריך להסתכל בראייה כוללת. איפה הערך המוסף של ראשי הרשויות המקומיות? שהם מצליחים להיכנס לוואקום ולעשות דברים שאחרים לא עושים ולוקחים אחריות על התושבים - על זה הם נמדדים. כנראה שאם ראשי הרשויות המקומיות יקבלו עוד סמכויות אז הם יביאו עוד תוצאות, אבל עם מה שיש - הם מצליחים לא רע.

עבד אלעזיז נסאסרה, ראש מועצת כסייפה: בשלוש-ארבע שנים האחרונות יש שיפור משמעותי בכסייפה בתחום החינוך. לפני כארבע שנים מערכת החינוך הייתה עם חוסר מאוד גדול בכיתות לימוד, בגנים וגם תוצאות מאוד ירודות בבגרויות. נבנו תכנית אב לבינוי ותכנית אב להישגים - וכיום עלו אחוזי הברגרות מ-40% בשנת 2019 לכמעט 80%. נפתחו בכסייפה חמישה בתי ספר בחמש שנים וכ-20 גנים, כאשר בספטמבר הקרוב יהיו במערכת החינוך 10,000 ילדים. עם זאת, 5,000 מהם מגיעים מחוץ ליישוב והממשלה צריכה לתת את הדין עליהם ולא לתת לרשות מקומית מוחלשת לדאוג לילדים של מועצות אחרות. משרד החינוך עוזר ומתקצב בחלק גדול מהמוסדות ובמערכת הבנייה, אבל כל הזמן התקצוב הוא חלקי, אף פעם לא מלא, כאשר אין לרשות המקומית מקורות הכנסה שמהם יכולים להשלים את הבינוי ואת תוכניות הלימוד. הגיע הזמן שהמדינה תכניס את היד לכיס העמוק. אני חושב שיש אוכלוסייה בדואית צעירה, חזקה וטובה שיכולה רק לתרום למדינה ולעם ישראל ולפתח את הנגב ואת המדינה, שבשלב זה היא מוזנחת מאחור.

צריך לחזק את ראשי הרשויות הערביות הבדואיות בדרום. קיימת רשות הבדואים. חלק מהסמכויות של הרשויות המקומיות הן בידי הרשות שלוקחת החלטות מבלי להתייעץ איתן. הרשות הזאת עברה בארבע שנים וחצי ממשרד החקלאות, למשרד הכלכלה, אחר כך למשרד רווחה והיום למשרד לשוויון חברתי - כל שר מגיע עם אג'נדה משלו ועם תוכנית משלו. משרדי הממשלה צריכים לעבוד עם הרשויות המקומיות הבדואיות באופן ישיר ולא בדרך עקיפית.

רותם ידלין, ראשת מועצה אזורית גזר: בשנות ה-90 ממשלת ישראל החליטה לקדם אזור תעסוקה מטרופוליני במרכז הארץ על השדות של מועצה אזורית גזר; כל משרדי הממשלה אמרו אז שזה האזור הכי חשוב במרכז. 25 שנים עברו מאז, אך הטרקטור עדיין חורש שם בבוץ כי במשך 25 שנה משרדי הממשלה והרשויות המקומיות לא הצליחו לקדם את אזור התעסוקה הזה. הרשויות המקומיות היו בעבר מאוד מסוכסכות ביניהן. לפני חמש, ביחד עם ראש עיריית רמלה, החלטנו לרוץ ולקדם את זה ללא אף אחד מהשלטון המרכזי. כעבור שנתיים הסתיים התכנון בוועדה המחוזית לתכנון ובנייה וכבר היום מוציאים לפועל תכנון מפורט של תשתיות בחצי מיליארד שקל ובדרך לשיווקים שיתחילו בשנה הבאה. זהו מקרה של קידום טוב אזורי משותף, כאשר המחוז במשרד הפנים התנגד להסכם. זאת מנהיגות אזורית אמיצה; לא נראה דבר כזה בשלטון המקומי ובוודאי לא בשלטון המרכזי.

ואז באה קרן הארנונה. קרן שלוקחת מהכנסות עתידיות של הילדים של גזר והילדים של רמלה, 20% מההכנסות של אזור התעסוקה שייבנה ויכניס מיליארדים למדינה בשיווקים, ואז מנכ"ל משרד ראש הממשלה אומר פה שהממשלה רצתה לקחת 100% ובסוף התפשרה על רק 28%. אם במחקר של ד"ר פינקלשטיין וברטוב עצמאות השלטון המקומי במדינת ישראל היא הכי פחותה, אז בקרן הארנונה רוצים להפחית אותה עוד יותר.

למשרד הפנים יש מושג שנקרא רשות איתנה - רשות שמתנהלת פיננסית בצורה טובה, מקבלת בעצם פטור מרגולציה במשרד הפנים. זה מאפשר למשרד הפנים להתרכז ברשויות מקומיות שצריכות רגולציה. אני מציעה להחיל את זה בכל משרדי הממשלה - התחילו להכיל את זה במשרד הרווחה ביחס לאזרחים ותיקים. בשנה שעברה, אמרו לרשויות מקומיות שהן יודעות הכי טוב מה התושבים הוותיקים שלהן צריכים ולכן יבצעו בעצמן ואיזה פלא - השירות שהרשויות המקומיות נותנות לאזרחים הוותיקים שלהן השתפר פלאים. כולם מעידים על זה. משרד הרווחה צריך להגדיר את הרשויות האיתנות בשירותי הרווחה ולפטור אותן מהרגולציה הממשלתית, ולטפל ברשויות שצריכות עזרה. אותו דבר במשרד החינוך - אם החינוך במועצה אזורית גזר הוא חינוך מצוין, אגף החינוך הוא אגף טוב, שמשרד החינוך ייתן לו לפקח על בתי הספר ויתרכז ויושיט יד לכל הרשויות שצריכות את הממשלה. משרדי הממשלה יקבעו אם רשות מקומית היא איתנה ונותנת שירות טוב, ויתרכזו במי שצריך אותם באמת. כי יש רשויות מקומיות שצריכות את הממשלה ובהן הממשלה צריכה להתמקד.

אופיר פינס, ראש המכון לשלטון מקומי באוניברסיטת תל אביב ושר הפנים לשעבר: המאבק בין שלטון מרכזי לשלטון מקומי התחיל לפני קום המדינה ועל הרקע הזה גם נוצר. זאת לא המצאה חדשה. על הרקע הזה נוצר חוסר אמון הדדי ברמות מאוד קשות שהלך והתפתח עם השנים ויש לזה הרבה דוגמאות; קרן הארנונה היא הדוגמה העכשווית. מצב ברירת המחל של יחסי השלטון המרכזי והשלטון המקומי הוא חוסר אמון בסיסי מלא. יש כאן שתי מערכות שלא מאמינות אחת לשנייה. מחד במערכת הממשלתית, בעיקר באוצר ובמשרד הפנים, השיחות בנוגע לשלטון המקומי בתקופתי כשר היו בסגנון "בור ללא תחתית", "כל שקל שתשים שם זה הלך", "חבל על הכסף". מאידך בשלטון המקומי, השיחות לגבי השלטון המרכזי היו בסגנון "אנחנו לא ניקח על עצמנו שום דבר כי הם רק יפילו עלינו את

התפקידים", "הם בסוף ידפקו אותנו בתקציבים", "אנחנו לא מאמינים להם, זה ייגמר אסון". זה השיח לאורך הרבה שנים.

איך יוצאים מזה? קודם כל צריך לרצות לצאת מזה. הממשלה לא רוצה, מפחדת מזה מכל מיני סיבות ולא סומכת על השלטון המקומי, אבל גם לא בטוח שהשלטון המקומי רוצה משלוש סיבות: אחת, השונות העצומה בין הרשויות המקומיות: יש הרבה מאוד רשויות מקומיות, ורובן לא מסוגלות להתמודד עם מה שיש להן – איך ניתן להוסיף להן על מה שאין להן; שנייה, חוסר האמון; שלישית, ראשי הרשויות נהנים מהאפשרות להאשים את הממשלה - הרבה מאוד ראשי רשויות מקומיות, כשלא מסתדר אצלם משהו, אז הם תמיד יודעים להאשים את השר והשרים שהתחלפו במקום לקחת אחריות. למרות שיש תלות מאוד גדולה בממשלה, לראש רשות מקומית יש המון סמכויות. צריך ששני הצדדים ירצו לשנות את המצב הזה.

צריך לנסות לעבוד על הקטנת חוסר האמון על ידי צעדים בנוי אמון כמו פילוטים משותפים שאיילת שקד ניסתה להוביל; מהלך שנכשל כי לא היה מספיק זמן ולא הייתה מספיק חשיבה על איך באמת עושים את העברת הסמכויות והתפקידים בצורה אמיתית ובצורה שתצליח. הרעיון הוא נהדר אבל המבחן הוא ביישום וביכולת לבצע את הדברים. התהליך הראשון שצריך לייצר הוא חוק יסוד שלטון מקומי שיעגן את מעמד השלטון המקומי - את הסמכויות שלו, את התפקידים שלו ואת חלוקת העבודה. גם היום הרשויות המקומיות לא מספיק רוצות את זה. מרכז שלטון מקומי לא נלחם על זה. תהליך נוסף הוא חיזוק המערכות הדמוקרטיות המקומיות - שתהיה אופוזיציה ולא רק קואליציה, שיהיה אחוז הצבעה גבוה ולחזק את מנגנוני האכיפה של השלטון המקומי. בגלל הריכוזיות של השלטון המרכזי, מי שמשלם את המחיר אלה לא ראשי הרשויות המקומיות אלא התושבים שהם מייצגים שלא מקבלים את מה שהם אמורים לקבל וצריכים לקבל במדינה מתוקנת.

אנחנו כמה חודשים לפני הבחירות ולרשויות המקומיות ב-31 לאוקטובר. אני מאוד מקווה שהציבור הישראלי יבוא ויצביע במספרים גדולים כדי להמחיש את החשיבות של השלטון המקומי בחיים שלו - את המעמד, את הצורך. כשנראה אחוזי הצבעה שמזכירים את הבחירות לכנסת - אז נראה שלטון מקומי חזק שמעצים את עצמו וגם למשרדי הממשלה ירד האסימון שמערכת היחסים הזאת חייבת להשתנות.

מרדכי כהן, מנכ"ל משרד הפנים לשעבר: אפשר לומר בוודאות שלמעט תפקיד ראש הממשלה בישראל, אין בשירות הציבורי תפקיד מסובך, כפוי טובה ומאתגר יותר מראש רשות מקומית. החברה הישראלית לומדת להכיר את זה בשנים האחרונות. אי האמון בין הממשלה לרשויות הוא לא רק היסטורי, הוא נוצר שכבות-שכבות. המגוון בשלטון המקומי בישראל מספר סיפור של היסטוריה, קונפליקטים לאומיים, רשויות ערביות ויהודיות, רשויות אזוריות - זה לא טכני. אם הארכיאולוג צולל פנימה לשלטון המקומי בישראל הוא מבין את כל החברה הישראלית על כל בעיותיה מתחילה ועד סוף. השלטון המקומי בישראל הוא עם הפוטנציאל הגדול ביותר לביסוס הבעיות בישראל - אי שוויון, שחיתות, היעדר תכנון - ומצד שני השלטון המקומי הוא הפוטנציאל הגדול ביותר להיות הפתרון לבעיות בישראל.

השלטון המרכזי עוסק בשאלות גדולות מאוד, כל ממשלות ישראל, ובאמצעות השאלות האלה מקטע ומשסע את החברה - ימין או שמאל, הסכמי שלום או לא הסכמי שלום. כל זה גולש למטה ומשסע את החברה ומשסע את הרשויות המקומיות. אחד מהכלים המרכזיים של הממשלה לשלוט בשלטון המקומי הוא לייצר מציאות של הפרד ומשול. באופן מודע ושלא מודע, השלטון המרכזי עסוק בלטפח את התלות של השלטון המקומי בו, כי השחקן בקצה הוא שחקן פוליטי. ראש רשות מקומית במדינת ישראל מחזיק בכרטיס הגבוה ביותר מבחינה דמוקרטית כי הציבור בחר בו בבחירה ישירה. השר והממשלה סוחרים בדיוידנד פוליטיים: ככל שראש הרשות יהיה תלוי בה, הוא יפרע את זה בדיוידנד פוליטי מסוג אחר. ולכן זאת מערכת יחסים מאוד מורכבת, מאוד מסובכת. התפקיד של משרד הפנים סבוך שבעתיים, כי הוא גם הרגולטור אבל הוא גם אמור לייצר פתרונות - אז הוא נמצא בסחרחורת וסכיזופרניה. בבוקר הוא יושב עם ראש הרשות המקומית לפתור לו בעיות, בערב הוא הרגולטור שלו, ובלילה מופעלים עליו לחצים פוליטיים לא ענייניים לנהוג בצורה כזאת או אחרת. זאת מציאות בלתי נסבלת. במקום להשתעשע ברעיונות הזויים של "בוא נתקרב", "בוא נייצר שיתופי פעולה", מלים שמתאימות לצופים, צריך להתעסק בשורש העניין - מה הם השינויים המבניים והתשתיתיים שלא יאפשרו את כל התופעות הבלתי רצויות. לא צריך להסתמך על טוב ליבם של השר והממשלה.

צריך חוק שיסדיר את הרשויות המקומיות. הוא לא קיים מכיוון שהפוליטיקאים בכנסת הבינו שהמשמעות של חוק כזה היא חיזוק הפקידות המקצועית בשלטון המקומי. הם חברו לוותיקי ראשי הרשויות המקומיות ונוצרה ברית בין פוליטיקאים בשלטון המקומי ופוליטיקאים בשלטון המרכזי שסירבו לחזק את מנגנוני הפיקוח והבקרה ותפקוד מקצועי של הפקידות המקצועית בשלטון המקומי.

ישראל היא מדינה קטנה עם 258 רשויות מקומיות - אין להן סיכוי לספק שירותים. זה מגדיל את הפערים, זאת ההשתוללות של האי שוויון בישראל - הרשויות המקומיות הן הבסיס לאי השוויון; תאמר לי איפה נולדת, אני אומר לך מה העתיד שלך. לכן צריך לבזר סמכויות בצורה מיטבית, לייצר אזוריות ולחבר בין רשויות מקומיות כדי שיהיה יתרון לגודל, לחזק את הדמוקרטיה המקומית. ראשי רשויות מקומיות לא מוכנים לחזק את הדמוקרטיה המקומית, הם לא רוצים כוח לחברי המועצה כולל לתת לאופוזיציה כלים ומשאבים שהם יוכלו לפקח עליהם.

יש פה איזשהו ריקוד עדין שהדרך היחידה לפתור אותו זה לא בכנסים אלא על ידי מתווה של שינויים מבניים. הממשלה הקודמת ניסתה להפוך את זה להחלטת ממשלה ולקדם את זה. היא נכשלה גם בגלל קוצר הזמן, אך בגלל השיטה - לא נעשתה עבודה מעמיקה והבנה של מה קרה באירופה או ב-OECD ואיך נכון לעשות את זה. אם אנחנו חפצי חיים במדינה, רוצים להתמודד עם אי השוויון המשתולל ורוצים לחזק את הדמוקרטיה שנמצאת תחת איום קשה היום - צריך להתנגד לרפורמה המשפטית. זה לא סתם מאבק בין רשויות שלטון - הגוף הראשון שיידרס על ידי ממשלה חזקה זה השלטון המקומי. לכן צריך לבצע שורה של שינויים מבניים. בלי זה הבעיות לא יפתרו - בלי אזוריות, בחירות אזוריות, חוק יסוד חדש, חיזוק הדמוקרטיה - בלי זה נמשיך להשלות את עצמנו.

אדית בר, מנכ"לית מרכז בלומברג-סגול: נאמר שהממשלה הקודמת נכשלה במהלך לביזור סמכויות לרשויות המקומיות. היא לא נכשלה, היא הצליחה הצלחה מטאורית. כיו"ר ועדה משותפת לביזור סמכויות מהממשלה לשלטון המקומי יחד עם נציגים ממושרד ראש הממשלה, ההצלחה המטאורית היא שפעם ראשונה ממשלת ישראל התכנסה ואמרה שהיא רוצה לבזר סמכויות מהממשלה לשלטון המקומי - הרבים דיברו על זה לפני, וזה מעולם לא קרה. בהחלטת הממשלה ישבו שרים שלא רצו להתנער מזה אלא אפילו שאלו למה המשרד שלהם לא בהחלטה הזאת – לפני החלטת הממשלה היו עשרה משרדי ממשלה ולאחריה חמש עשרה. אחוזי המימוש של החלטות ממשלה מאוד נמוכים ומביכים אבל בממשלה הזאת תוך ארבעה חודשים הוגשו המלצות במעמד ראש הממשלה ושרת הפנים יחד עם 15 מנכלים של משרדי ממשלה. בחדר ישבו מרכז שלטון מקומי, מרכז השלטון האזורי, נציגי האשכולות, נציגי הרשויות המקומיות, כל איגוד מקצועי של השלטון המקומי. כל אחד בא להשמיע את העמדה שלו. אחרי עבודת מיפוי מעמיקה והסכמה מול השלטון המקומי בשאלת הסמכויות שצריך לבזר.

מונח לפתחו של מנכ"ל משרד ראש הממשלה דוח מאוד מפורט, יסודי ומעמיק שהגיע למסקנה איך אפשר לבזר סמכויות. הממשלה נפלה, ממשלה חדשה קמה. ברור שיש אתגר לאמץ משהו שקודמך עשה, אבל הגדולה היא לנסות להבין: האם צריך לתקן?; האם זה מושלם? לא. האם יש מקום להעמיק יותר? כן; האם חלק מהמשרדים יכלו לתת יותר? כן. ברור שיש חוסר אמון מתמשך גם מצד שלטון המקומי שלא האמינו שזוהי באמת יקרה, וגם מנציגי הממשלה שפחדו לשחרר סמכויות - והנה הצלחנו. לכן השאלה המרכזית שצריך לשאול כיום את מנכ"ל משרד ראש הממשלה היא: מה הוא עושה עם הדוח?

בעקבות הדוח קל מאוד להגיד היום מה הצעדים הפרקטיים. זה נעשה בגלל חוסר האמון. ידענו שאם נבחן את השאלות הקיומיות בלי שנראה את חובת ההוכחה שנמצאת מעלינו, מבלי שנראה שאנחנו קודם מבזרים משהו, לא נוכל להתקדם. ולכן, הממשלה הקודמת לא רק שהיא לא נכשלה אלא היא עשתה היסטוריה: היא הגדירה איך מתחילים ומה הם הצעדים שצריכים לעשות. ההצלחה כמובן לא נמדדת בדוח, היא נמדדת ביישום של הדוח - ובשביל ליישם את הדוח, הממשלה הנוכחית צריכה לקחת את הדוח ולעשות איתו משהו.

נאמר שאנשים בוחרים את מקום המגורים לפי החינוך. זה לא רק החינוך, אלא זה תלוי במה המצב הסוציו-אקונומי והמעמד שלך. כשהורים שלי עלו לארץ והעבירו אותם לאופקים, הם לא בחרו מאז מחדש איפה לגור. הם נשארו באופקים. הפתרון שצוין הוא לייצר נגישות באמצעות רכבת. אבל אני היום לא רוצה לנסוע שעה, אני רוצה חינוך איכותי ומקומות תעסוקה איכותיים ביישוב שבו אני גרה. אני מאמינה שאם יהיה כוח לשלטון המקומי נוכל לקדם את זה. כל נציגי השלטון המקומי מאמינים שהם צריכים יותר סמכויות. כל מה שנשאר כדי שזה צריך לקרות זה שמנכ"ל משרד ראש הממשלה ייקח את הדוח ופשוט יאמץ אותו.

מתן יגל, מחלקת נדל"ן ושלטון מקומי באגף התקציבים במשרד האוצר: אין עוררין שהרשויות המקומיות הן אלה שמספקות שירותים רבים לאזרח - בחינוך, ברווחה, בפנאי ותרבות והרבה פעמים הן צריכות לקבל המון אישורים מהממשלה והדבר הזה יוצר בירוקרטיה ורגולציה לא סבירה. הממשלה התחילה תהליך מאוד חיובי של ביזור סמכויות שגם הממשלה הנוכחית ומשרד האוצר חושבים שצריך לאמץ חלקים משמעותיים ממנו כי הוא מאוד חשוב והוא מאוד אסטרטגי.

אם מסתכלים היום על מה שנמצא בחקיקה, יש את הרשויות האיתנות שזה דבר מבורך אבל זה דבר מאוד מינורי כי בסך הכל מדובר על 14% מהרשויות המקומיות ובסוף זה נותן מענה אך ורק לרשות איתנה מבחינה פיננסית. יכולות להיות הרבה רשויות מקומיות שאומנם הן לא איתנות מבחינה פיננסית כי למשל אין להן הרבה הכנסה מהארנונה העסקית, אבל עדיין יכול להיות שהניהול מעולה, השירות טוב, יש תפקוד טוב והדמוקרטיה מעולה. הממשלה צריך לחשוב על מדד נוסף ופרמטר נוסף שבהם יהיה אפשר למדוד רשויות מקומיות נוספות.

בדוח של ד"ר פינקלשטיין וברטוב יש התייחסות לתכנון ובנייה. הממשלה ניסתה לפני כ-12 שנים (תיקון 101) להעביר המון סמכויות לרשויות המקומיות בנושא תכנון ובנייה. זה כשל. בסופו של דבר יש פחות מ-20 ועדות עצמאיות עם תוכניות כוללניות. בדיונים על חוק ההסדרים, ביחד עם קרן הארנונה, בוועדת הפנים עברה רפורמה מאוד מאוד משמעותית בנושא תכנון ובנייה שבעצם עושה ביזור חסר תקדים: העברה של סמכויות מהוועדות המחוזיות לוועדות המקומיות. נקבע ש-60% מהתוכניות למגורים שנמצאות היום בוועדות המחוזיות יעברו ביום אחד לכל הוועדות המקומיות; במקום הוועדות המחוזיות, הוועדות המקומיות יעשו אותן. במקרים מאוד חריגים שר הפנים מעכשיו מוסמך להעביר כל תוכנית של מעל 80 יחידות דיוור לכל גוף תכנון ארצי אם היזם פנה אליו ואמר לו שהרשות המקומית לא משתפת פעולה. זה שינוי דרמטי ואולי סנונית ראשונה של תהליך ארוך של ביזור ומתן סמכות נוספת לרשויות המקומיות.

הנכון הוא לייצר דיפרנציאליות יותר משמעותית כדי שבמקום שבו באמת המצב הסוציו-אקונומי והחוזק של הרשויות המקומיות הוא יותר חזק ויכול לשאת יותר בעלויות האלה - שם יבזרו להן יותר.